

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Column: Niet willen weten

Auteur: Bram Mellink

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 47.2, 35-36.

© 2025 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

e-ISSN 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

NIET WILLEN WETEN

Bram Mellink

‘Ik moet gaan, want ik moet een Zoommeeting in’, vertelt een collega terwijl ze al half ons kantoor is uitgestapt. ‘Ik kon er ditmaal niet omheen.’ Nadat ze is weggelopen, scroll ik eens door mijn WhatsApp-groepschats (ik ben nog steeds niet volledig over op Signal), op zoek naar de groep waarin we precies vijf jaar geleden met collega’s ‘oefenden’ met Zoom, de week nadat Mark Rutte de ‘intelligente lockdown’ had aangekondigd. Algauw word ik overvallen door een vlag van coronanostalgie: natuurlijk, het was een grauwe, saaie tijd, maar die eerste weken, die waren spannend.

Ik schrijf het wat beschaamd, want juist de laatste tijd spreek ik veel mensen voor wie de eerste weken van de pandemie er heel anders uitzagen. Ik onderzoek de geschiedenis van hiv en aids in Nederland, en daarvoor interview ik sinds enige tijd vooral veel verpleegkundigen. Veel van hen stonden aan het begin van hun carrière toen in de tweede helft van de jaren tachtig de speciale aidsafdeling van het AMC in Amsterdam werd geopend. Veel van hen gingen in, of kort na de coronapandemie met pensioen, en hebben dus beide epidemieën in hun werkzame leven meegemaakt.

Leken beide epidemieën nou op elkaar? Qua ziektebeeld en verspreiding liggen aids en corona natuurlijk mijlenver uit elkaar: corona verspreidt zich vooral via lucht en omgeving, het hiv-virus verspreidt zich vooral via onbeschermd seks. Terwijl covid zich binnen enkele maanden over de wereld verspreidde, deed aids daar decennia over: wetenschappers schatten tegenwoordig op basis van RNA-onderzoek dat de ziekte al omstreeks 1920, en mogelijk al in de late negentiende eeuw onder mensen rondging. Corona trof bovendien al vrijwel direct de gehele samenleving, terwijl aids de naam had (inmiddels weten we beter) vooral onder homoseksuelen rond te gaan.

En toch hebben de twee epidemieën ook wel wat van elkaar weg, lijkt het, als

Bram Mellink

het gaat om de manier waarop er achteraf op werd teruggekeken. Lange tijd werd rondom aids de toon gezet door academici die zich afvroegen of overheden van met name westerse landen een succesvol aidsbeleid hadden gevoerd – en zo ja, waarom. Zinvol om beleidslessen te kunnen trekken, minder geschikt om een beeld te krijgen van de wijze waarop een epidemie ingrijpt in persoonlijke levens. Wat doet de angst voor een nieuwe ziekte met mensen? Hoe worden mensen die geïnfecteerd zijn geraakt door hun familie, vrienden of de samenleving bekeken? Hoe dragen mensen zorg voor elkaar – of juist niet? Wie worden er voor een epidemie verantwoordelijk gehouden? Het zijn vragen die rondom aids aanvankelijk maar weinig zijn gesteld, al waren vraagstukken van oorsprong en schuld – net als bij

corona – ook toen aan de orde van de dag.

In de jaren 2010 verschenen wel degelijk enkele studies over de menselijke omgang met hiv en aids, maar bij een breed publiek sloeg de belangstelling hiervoor pas weer echt aan toen de Britse miniserie *It's a sin* in 2021 verscheen, terwijl de succesvolle podcast *En niemand bleef onaangeraakt* van Randy Vermeulen en Maurits de Bruijn, het gesprek over de persoonlijke kanten van aids in Nederland recent wat meer lijkt te hebben geopend.

Het heeft er veel van weg dat die belangstelling voor aids mede is gevoed door corona: ervaring met de huidige epidemie maakt nieuwsgierig naar de vorige. Eén van de verpleegkundigen die ik interviewde, juichte deze belangstelling voor de aidsepidemie toe, maar verbaasde zich ook over het contrast met corona. Want waar de maatschappelijke interesse voor de beginjaren uit haar carrière plotseling groeide, kraaide er geen haan naar wat zij als verpleegkundige in coronatijd had meegemaakt. Zou het, vroeg ze zich hardop af, ook weer dertig, veertig jaar duren voordat de belangstelling voor de menselijke dimensie van corona op gang komt?

Het was een retorische vraag, dus gelukkig hoefde ik haar niet direct te beantwoorden. Maar als ik eerlijk ben: los van wat misplaatste (en maar half gemeente) coronanostalgie naar die eerste dagen, betrap ik mezelf nog nauwelijks op belangstelling voor het menselijke verhaal achter covid, hoe graag ik die belangstelling ook zou willen voelen. De regelmatige verhalen in de krant over mensen met long covid die zich niet serieus genomen voelen, doen me bovendien vermoeden dat ik niet de enige ben die de coronatijd vooral snel achter me wil laten. Maar wat zegt dit gebrek aan belangstelling voor de coviddtijd nu eigenlijk? En waarom kun je er vergif op innemen dat die belangstelling er over enkele decennia wél zal zijn?

Ik ben er die middag niet goed uitgekomen, moet ik bekennen. Daarvoor

duurde het Zoomgesprek van mijn collega overigens gewoonweg ook te kort. Lang had ze niet in de camera hoeven turen, want ja... wie Zoom lang niet gebruikt, moet eerst updates installeren. Daar was het leeuwendeel van de vergadertijd aan opgegaan.

Bram Mellink is universitair docent Nederlandse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Met Jesse van Amelsvoort onderzoekt hij de geschiedenis van hiv en aids in Nederland. Eerder schreef hij met Merijn Oudenampsen het boek *Neoliberalisme. Een Nederlandse geschiedenis* (2022).